

logschip naar Japan gezonden, waarin de raad werd gegeven Japan voor den buitenlandschen handel te openen, uit vrees, dat er anders hetzelfde mee zou gebeuren als met China gedurende den opiumoorlog. Daar Holland langer dan twee eeuwen een handelsmonopolie in Japan had gehad, maakte deze brief grooten indruk.

TAKANO werd betrekkelijk met rust gelaten. Met behulp van zijn vrienden en leerlingen wist hij zich in en om Yedo en later op andere plaatsen verborgen te houden. In 1838 was hij met een wees getrouwd en had bij haar een dochter gekregen. Die vrouw zocht hij weer op en kreeg nu tijdens zijn vrijheid in 1846 een zoon. TAKANO vertaalde weer Hollandsche boeken, nu vooral over krijgswetenschap, waaraan Japan groote behoefte had en die de meesten, die Hollandsch kenden, daar zij artsen waren, niet konden vertalen. TAKANO verdiende daarmee zelfs veel geld. Onder vermomming en valschen naam ging hij ook weer de geneeskundige praktijk waarnemen. In 1850 werd TAKANO evenwel met hulp van een zijner vroegere medegevangenen gevonden en tijdens een gevecht met de politie pleegde hij harakiri (29 October 1850). TAKANO had toen 52 geschriften uitgegeven, waarvan er 26 handelen over geneeskunde, 2 over scheikunde, 1 over de geschiedenis van Holland, 9 over krijgswetenschap en 8 over verschillende onderwerpen 1).

TAKANO's verdiensten werden na zijn dood openlijk erkend, toen in 1898 de Keizer van Japan hem posthume eerbewijzen verleende en bijdroeg voor een fonds te zijner nagedachtenis.

Peking,
Januari 1926.

A. B. DROOGLEEVER FORTUYN,
*Assistent Professor of Anatomy in Peking
Union Medical College.*

BERICHTEN.

ZIEKENHUIZEN TE GRONINGEN IN HET VERLEDEN. — In het maandblad *Het Ziekenhuis* van Februari 1926 is opgenomen een voordracht door dr. W. H. MANSHOLT, den geneesheer-directeur van het algemeen provinciaal, stads- en academisch ziekenhuis te Groningen, gehouden in de algemeene vergadering van de Geneeskundige Vereeniging tot bevordering van het ziekenhuiswezen in Nederland en zijn koloniën op 11 November 1925. Die voordracht draagt tot titel: „Ziekenhuizen te Groningen in het verleden, het heden en de toekomst”. Verreweg het leeuwendeel der voordracht wordt ingenomen door het verleden en daarom mag in deze rubriek, die zich bezighoudt met de geschiedenis der geneeskunde, met nadruk gewag worden gemaakt van deze voordracht, die heel wat belangrijke bijzonderheden brengt uit de geschiedenis van het ziekenhuiswezen in de oude stad Groningen. Dat Groningen inderdaad een oude stad is, blijkt wel uit het feit, dat de oudste oorkonde, waarin de naam van de stad te vinden is, dateert van 1040, maar toen was Groningen reeds een versterkte stad, had dus al heel wat bestaansjaren achter zich. Wanneer het eerste ziekenhuis te Groningen is gesticht, is onbekend, maar zeker is, dat het Heilige-Geestgasthuis, te danken aan een kloosterorde, de Hospitaalbroeders van den Heiligen Geest, reeds in 1268 eenigen tijd had bestaan; wellicht is dit gasthuis oorspronkelijk leprosenhuis geweest; het is in de 15de eeuw als ziekenhuis in onbruik geraakt. In de plaats van dit oudste algemeene ziekenhuis zijn later meer bijzondere ziekenhuizen opgericht, naarmate de behoefte daaraan zich deed gevoelen. Zoo werd in het begin der 15de eeuw besloten tot het oprichten van een „lazarye”, een leprosenhuis, buiten de poorten der stad en dit kwam tot stand bij Helpen, vlak bij de plaats, waar thans het R.-K. Ziekenhuis is gebouwd; dit St. Jurgens- of Georgsgasthuis is in 1422 gesticht en heeft meer dan een eeuw dienst gedaan. Groningen zond blijkbaar zijn leprozen ter keuring heelemaal naar Keulen. Daarna was het de gevreesde pest, die noopte

1) Onder deze is ook een vertaling van een Hollandsch boek over vier asteroiden, Ceres, Pallas, Juno en Vesta, in den titel waarvan het woord Sonmoji een Hollandschen achternaam schijnt aan te duiden.

tot het inrichten van een pesthuis, waarvoor aangewezen werd het St. Antonigasthuis, dat in 1537 gesticht was; in 1644 werd het pesthuis verplaatst naar een terrein bij de Boteringepoort; kort daarna is de pest uit die streken verdwenen en werd het pesthuis opgeheven. Een derde ziekte, die de overheid dwong zich met zieken te bemoeien, was de krankzinnigheid, waarvoor z.g. „dolhuizen” werden ingericht, ook al meer om de omgeving te beschermen tegen de last door deze zieken veroorzaakt. In 1605 kwam een plan ter sprake om een „stadsdolphuis” in te richten, maar het geld ontbrak; daarom werd een overeenkomst gesloten met het St. Geertruidengasthuis om 7 personen voor de gemeente op te nemen, waaronder „5 dullen”. In 1702 besloot de stad een eigen dolhuis in te richten in het St. Anthonigasthuis, door daarin eenige kamers bij te timmeren; er is daar plaats geweest voor 15 krankzinnigen. Deze inrichting heeft meer dan 140 jaren dienst gedaan. Toen op het voetspoor van PINEL in Frankrijk en wat later van SCHROEDER VAN DER KOLK hier te lande betere tijden voor de krankzinnigen gingen aanbreken, werd in 1844 het dolhuis in het St. Anthonygasthuis gesloten. In 1837 had zich een commissie gevormd voor de stichting van een krankzinnigengesticht; het is merkwaardig te lezen, dat deze plannen mislukten door tegenwerking van SCHROEDER VAN DER KOLK, die als inspecteur van het krankzinnigenwezen de ontworpen plannen afkeurde. Het academisch ziekenhuis is vergeleken met de andere gasthuizen nog betrekkelijk jong; het dateert van 1797. Het is ontstaan uitsluitend ten behoeve van het geneeskundig onderwijs, dat tot dien tijd in hoofdzaak theoretisch gegeven schijnt te zijn. Het werd ondergebracht in het tot weesen armhuis ingerichte Jacobijnenklooster en bestond uit 2 vertrekken, ieder voor 4 bedden. Spoedig was echter uitbreiding noodig en in 1803 werd het nosocomium academicum overgebracht naar het z.g.n. West-Indische Huis; in 1809 gelukte het ook een heel- en verloskundige kliniek te vestigen en in 1817 en 1818 hadden nog uitbreidingen plaats. Een heftige typhusepidemie in 1817 gaf den stoot tot het inrichten van een staatsziekenhuis, dat in korten tijd nog weer tweemaal verplaatst werd. Eindelijk kwam in 1852 het eerste algemeen provinciaal-, staats- en academisch ziekenhuis tot stand door samenwerking van rijk, provincie en gemeente, dat 124 bedden bevatte. Spoedig voldeed ook dit ziekenhuis niet meer aan de behoeften en telkens moest het bij stukjes en beetjes uitgebreid worden. Van 1871 af dateeren de pogingen om tot de stichting van een nieuw ziekenhuis te komen maar pas in 1898 kregen deze plannen hun beslag en eindelijk is in 1903 het groote nieuwe ziekenhuis tot stand gekomen, dat wij thans kennen, en dat nog telkens uitgebreid en verbeterd wordt.

Ik heb slechts zeer in het kort een overzicht gegeven van de hoogst belangrijke en uit geschiedkundig oogpunt belangwekkende voordracht van dr. MANSHOLT, die opgeluisterd is door een aantal goede prenten en eenige zeer duidelijke plattegronden. Wie in deze zaken belangstelt, kan ik de lezing en bestudeering van de genoemde aflevering van *Het Ziekenhuis* ten zeerste aanbevelen, die nagenoeg geheel door MANSHOLT's opstel is ingenomen.

VERKOOPING VAN OUDE GENEESKUNDIGE BOEKEN. — Van 8 tot 10 April 1926 houdt PAUL GRAUPE Berlijn W. 35, Lützowstrasse 38 een groote veiling van Duitsche wiegedrukken en van oude boeken op het gebied der geneeskunde en natuurwetenschappen. Onze redactie ontving van den verkooper den fraaiën en lijvigen catalogus, waarop wij gaarne de aandacht onzer lezers vestigen. Deze catalogus is bijna zoo bladzijden dik en bevat niet minder dan 1457 nummers; hij is versierd met een aantal plaatjes in den tekst en bevat nog een achtal platen op kunstdrukpapier, gedeelten uit de belangrijkste incunabelen weergevend. Voor liefhebbers van oude boeken en van de geschiedenis der geneeskunde en der natuurwetenschappen is zeker op deze veiling wel het een of ander belangrijks te vinden.